

Η Μετάνοια (Λόγοι Παρακλήσεως) - 1ο Μέρος

[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η Μετάνοια

Μετάνοια, η μόνη σωτηρία από την πανανθρώπινη δυστυχία. Μετάνοια, η μόνη ελπίδα για τον απελπισμένον άνθρωπο τον οποίον η πτώση αχρείωσε και διέστρεψε τις λογικές του δυνάμεις και τη θεοειδή μορφή του. Μετάνοια, η παμμέγιστη δωρεά και χάρις της θείας αγαθότητας και φιλανθρωπίας. Μετάνοια, η πανάγαθος του Θεού οικονομία για τη θεραπεία και ισορροπία της διασαλευθείσης ανθρώπινης προσωπικότητας, το κυριότερο μέσον επαναφοράς των ψυχοσωματικών δυνάμεων του ανθρώπου στη φυσική τους λειτουργία, ο τρόπος για την επανεύρεση του πρώτου κάλλους της «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» του Θεού δημιουργίας.

Εάν δεν μας εδίδετο η μεγάλη αυτή δωρεά της μετανοίας, ελάχιστοι θα μπορούσαν να ωφεληθούν από την σωτήρια ανακαίνιση που έφερε η ενσάρκωση του Θεού Λόγου. Η διάνοιά μας που «είναι συνέχεια κακή από την νηπιότητά της»(Γεν. η' 21), η διαστροφή που προκαλούν οι παρά φύσιν νόμοι της αμαρτίας, αλλά και η δαιμονική κακουργία δημιουργούν το γενικό κακό και παρασύρουν τον ταλαίπωρο άνθρωπο στο να πράττει «όχι αυτό που θέλει, αλλ' εκείνο που μισεί» (Ρωμ. ζ' 15). Αν και στον άνθρωπο «υπάρχει η θέληση να κάνει το καλό», εν τούτοις «δεν βρίσκει τη δύναμη να το κάνει πράξη» (ζ' 18). Σ' αυτή λοιπόν την αδιάκοπη πάλη παρασύρεται ο άνθρωπος από την αμαρτία. Δεν υπήρχε άλλος τρόπος σωτηρίας από το μεγάλο αυτό κακό, δεν υπήρχε άλλο είδος θεραπείας της θανάσιμης αυτής αρρώστιας από τη μετάνοια, την οποία η του Θεού οικονομία χάρισε στον άνθρωπο, γι' αυτό δίκαια χαρακτηρίζεται σαν η δεύτερη μεγάλη δωρεά μετά την πρώτη, τη θεία συγκατάβαση που εκδηλώθηκε στη σάρκωση του Θεού Λόγου.

Μετάνοια σημαίνει ανάκληση του νου εκεί απ' όπου εξέφυγε, σημαίνει αλλαγή φρονήματος, μεταμέλεια για τα διαπραχθέντα αμαρτήματα. Η ιδιότητά μας ως δημιουργημάτων εξυπακούει την κατ' ανάγκην εξάρτησή μας από το δημιουργό και προνοητή Θεό, πράγμα που συνεπάγεται υπακοή στους νόμους Του και στις εντολές Του. Η εξάρτηση αυτή κάθε όντος από την πηγή της υπάρξεώς του, από την αιτία που το έφερε στο είναι και που είναι η μόνη που μπορεί να το οδηγήσει στο ευ είναι, είναι η μόνη φυσιολογική κατάσταση.

Η υποτακτική αυτή θέση του ανθρώπου διασαλεύθηκε, όπως γνωρίζουμε, και προκάλεσε την πτώση. Η μοιραία αυτή καταστροφή δεν τον στέρησε μόνο από τη θέση και αξία που κατείχε ανάμεσα στα δημιουργήματα, αλλά και τον διέστρεψε ψυχοσωματικά ώστε να αντιστέκεται, να σκληρύνεται, να αντιδρά και να παρακούει στο θείο θέλημα. Αυτός είναι ο παρά φύσιν νόμος που φυτεύθηκε στα μέλη μας, όπως λέει ο Απ. Παύλος (Ρωμ. ζ' 23). Όταν ο άνθρωπος ανανήψει με τη χάρη και το φωτισμό του Θεού και θελήσει να επιστρέψει σ' Αυτόν, που είναι το κατά φύσιν, αυτό λέγεται μετάνοια. Μετάνοια λοιπόν στην καθολική της έννοια είναι η επιστροφή του πλανηθέντος ανθρώπου στο Θεό και η υποταγή στο θείο Του θέλημα. Την εντολή Του ήταν που αθέτησε ο άνθρωπος, γύρω από την εργασία των εντολών Του λοιπόν περιστρέφεται η μετάνοια.

Το δώρο αυτό της μετάνοιας το χάρισε η πανάπειρος του Θεού αγαθότητα στη δική μας φύση και όχι στους αγγέλους. Τη φύση της μετάνοιας την αισθάνεται κάθε λογική ψυχή σαν ένα φυσικό επόμενο, αρκεί να μην έχει φθαρεί τελείως από την αμαρτία, κατά το «η ψυχή που έφθασε σε βάθος κακών, καταφρονεί». Γι' αυτό συναντούμε τη μετάνοια και στους πρώτους ανθρώπους, τους προ του Νόμου, όπου δεν ήταν αποτέλεσμα θείας διδασκαλίας αλλά φυσικό αίσθημα της λογικής ψυχής.

Παραδείγματα αληθινής μετάνοιας υπάρχουν αναρίθμητα σ' όλη την ιστορία της Εκκλησίας, και στις τρεις περιόδους της. Στη μεν πρώτη περίοδο, την προ του Νόμου, εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί ο Ιώβ, ο οποίος λέγει τα εξής αξιοσημείωτα: «(αν αμάρτησα) δεν ντράπηκα τον πολύ λαό, ώστε να μην ομολογήσω το σφάλμα μου ενώπιόν του» (λα' 34). Στην περίοδο του Νόμου ξεχωριστή θέση κατέχει ο Δαβίδ, της ειλικρινούς μετάνοιας του οποίου καρπόν αποτελεί ο περίφημος 50^{ος} ψαλμός, που περιγράφεται ανεπανάληπτα το αληθινό φρόνημα του μετανουούντος. Όσον αφορά, τέλος, την εποχή της Καινής Διαθήκης, ας θυμηθούμε τον ληστή, την πόρνη, τον άσωτο, τον τελώνη...

Η μεγάλη χάρη και δωρεά της μετάνοιας δεν δόθηκε απλά και τυπικά στον άνθρωπο, αλλά ενισχυόταν και επροκαλείτο από τον Θεό, για την ενδυνάμωση του αμαρτωλού και τη σωτηρία στα προφητικά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης που

παρακινούν τον Ισραήλ σε μετάνοια, ώστε θαυμάζει κανείς την επιμονή της θείας αγάπης να προκαλεί συνεχώς σε επιστροφή και μετάνοια τον αμαρτωλό μέχρι που να βεβαιώνει με όρκο ότι ο Θεός δεν θέλει το θάνατό του.

Την ολοκλήρωση και τελειοποίηση της μετάνοιας βρίσκουμε στη νέα περίοδο της χάριτος, την εποχή δηλ. του Χριστού. Το κήρυγμα της μετάνοιας, αρχίζοντας από τον θείο Πρόδρομο ο οποίος κήρυττε βάπτισμα μετανοίας για άφεση αμαρτιών, έφθασε στο ανώτατο όριό του όταν ο Χριστός υψώθηκε πάνω στο Σταυρό προσφέροντας την εξιλαστήρια θυσία Του για μας, «απαιτώντας απ' όλους τους ανθρώπους σε κάθε τόπο να μετανοούν» (Πράξ. ιζ' 30). «Ελάτε σ' εμένα όλοι όσοι κοπιάζετε κι είστε φορτωμένοι (από το βάρος των αμαρτιών), κι εγώ θα σας ξεκουράσω». «δεν ήλθα να καλέσω σε μετάνοια τους δικαίους, αλλά τους αμαρτωλούς» και «αυτόν που θα έρθει κοντά μου, εγώ δεν θα τον αποδιώξω», διεκήρυττε ο Χριστός (Ματθ. ια' 28. θ' 13) (Ιω. στ' 37). Η μετάνοια στην εποχή της χάριτος δεν γνωρίζει περιορισμό: σύμφωνα με την εντολή του Κυρίου μας προς τον πρωτοκορυφαίο απόστολό Του η άφεση σε όσους θέλουν να μετανοήσουν δεν δίδεται μόνον «έως επτάκις», αλλά «έως εβδομηκοντάκις επτά» (Ματθ. ιη' 22), δηλ. απεριόριστα, επ' άπειρον.

Λόγω αυτής της απεριόριστης αγάπης του Θεού προς τον πεσόντα άνθρωπο και λόγω της ευμετάβλητης και φιλαμαρτήμονος φύσεως και διαθέσεως του ανθρώπου, η αγία μας Εκκλησία καθιέρωσε την μετάνοια σαν ένα αναγκαίο για τη σωτηρία μυστήριο. Ο Κύριός μας ιδρύοντας την Εκκλησία του έδωκε στους μαθητές Του και στους διαδόχους του το χάρισμα του «να συγχωρούν αμαρτίες». «Λάβετε Πνεύμα Άγιον· σε όποιους συγχωρήσετε τις αμαρτίες, θα τους είναι συγχωρημένες· σε όποιους τις κρατήσετε ασυγχώρητες, θα κρατηθούν έτσι» (Ιω. κ, 23) και «ό,τι κρατήσετε ασυγχώρητο στη γη, θα είναι ασυγχώρητο στον ουρανό· και ό,τι συγχωρήσετε στη γη θα είναι συγχωρημένο και στον ουρανό» (Ματθ. ιη' 18).

Στο επεισόδιο με την αμαρτωλή γυναίκα, που μετανοημένη του έπλυne τα πόδια με το μύρο (Λουκ. ζ' 37-50), έδειξε ο πανάγαθος Κύριός μας όλους τους οικτιρμούς του και τη συμπάθειά του προς τον μετανοούντα. Η παναγάπη του όμως εκδηλώθηκε ακόμα πιο πολύ στην περίπτωση της γυναίκας που συνελήφθη να μοιχεύει, οπότε είπε τα γλυκύτατα εκείνα της συμπαθείας λόγια: «ούτε εγώ σε κατακρίνω» (Ιω. η' 3-11). Αληθινό όρο μετανοίας βρίσκουμε στην παραβολή του ασώτου, ο οποίος, αφού συνειδητοποίησε την ενοχή και ελεεινότητά του (Εγώ δε λιμώ απόλλυμαι), πήρε τη σταθερή απόφαση της επιστροφής και με πολλή ταπείνωση είπε τα θαυμάσια εκείνα λόγια της μετανοίας, «πάτερ ήμαρτον εις τον ουρανό και ενώπιόν σου, και ουκέτι ειμι άξιος κληθήναι υιός σου». Παρόμοια εικόνα μετανοίας βρίσκουμε και στην παραβολή του τελώνου, που μέσα σε λίγες γραμμές περιγράφονται η συναίσθηση της αμαρτωλότητας και η ταπείνωση της

ειλικρινά μετανούσης ψυχής. Κτυπούσε ο τελώνης το στήθος, εκεί που είναι η πρώτη αφορμή της αμαρτίας, η καρδιά, από την οποίαν πηγάζουν όλα τα κακά και τα καλά που έχει ο άνθρωπος, και έλεγε συντετριμμένος «ο Θεός ιλάσθητί μοι τω αμαρτωλώ».

[Συνεχίζεται]